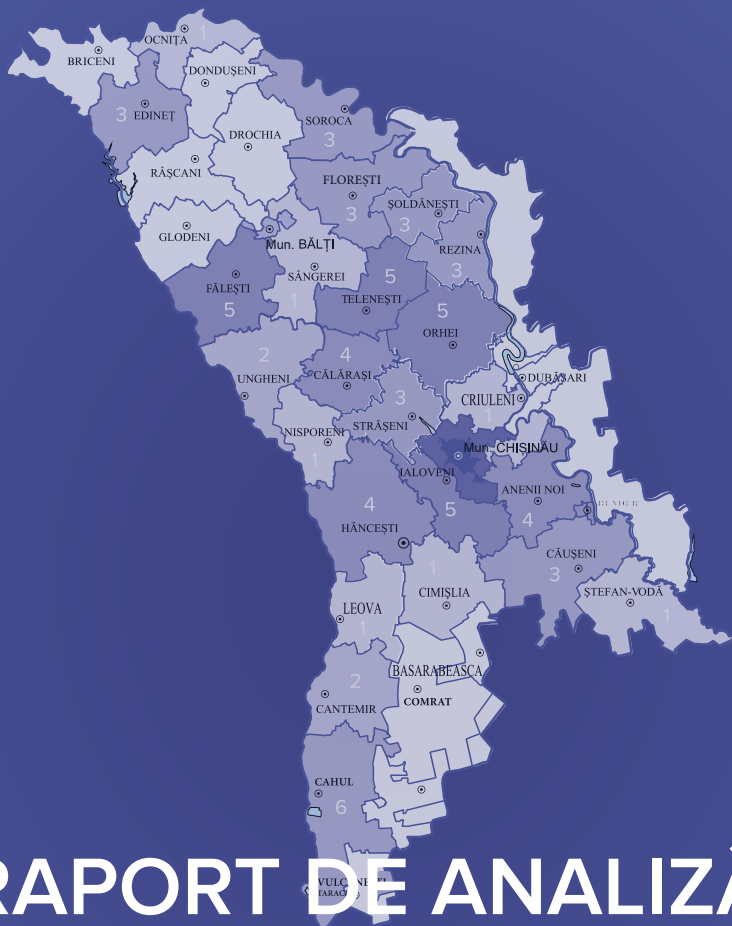

RAPORT DE ANALIZĂ

a cazurilor examinate de Comisia de monitorizare
și analiză a cazurilor de violență în familie soldate
cu deces sau cu vătămare gravă a integrității
corporale a victimelor în anul 2022

REZUMAT

CENTRUL DE DREPT
AL FEMEILOR

Rezumatul „Raportului de analiză a cazurilor examinate de Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor în anul 2022”

Prezentul rezumat a fost elaborat în baza „*Raportului de analiză a cazurilor examinate de Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor în anul 2022*”.

Raportul a fost elaborat de către Ministerul Afacerilor Interne în colaborare cu A.O. „Centrul de Drept al Femeilor” în contextul activității Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor (în continuare Comisie), cu sprijinul financiar al Suediei și al Departamentului de Stat al Statelor Unite ale Americii, Secția de Justiție Penală și Aplicare a Legii (INL) a Ambasadei Statelor Unite ale Americii în Republica Moldova.

Raportul a fost elaborat cu sprijinul echipei de experți naționali și este rezultatul lucrului de analiză a datelor colectate pe parcursul anului 2022 de la membrii Comisiei, dar și a procesului de consultări și dezbateri a Comisiei.

Elaborarea raportului nu ar fi fost posibilă fără:

Președinta Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor
Daniella Misail-Nichitin, Secretară de stat al Ministerului Afacerilor Interne

Secretariatul Comisiei

Ghenadie NEAMȚU, ofițer principal, Direcția politici în domeniul ordinii și securității publice a MAI

Inna CHIRILIUC, ofițeră principală de urmărire penală, Direcția analiză, planificare și instruire a DGUP a IGP al MAI

Aliona ARMAȘ, șefă, Secția contestații Direcția Juridică a IGP

Membrii Comisiei

Marian TOMIC, Procuror, Secția judiciar-penală ,Procuratura Generală a Republicii Moldova;

Arina ȚURCAN-DONȚU, avocată, A.O. „Centrul de Drept al Femeilor”;

Eleonora GROSU, coordonatoare programe, A.O. „Centrul de Drept al Femeilor”

Diana CHEIANU-ANDREI, expertă, Sociopolis Consultancy

Rezumatul și Raportul integral sunt disponibile în limbile română și engleză și pot fi găsite pe <https://mai.gov.md/sites/default/files/Comisia%20cazuri%20de%20violenta/Rezumat%20la%20RAPORT%20Comisia%20letalitate.pdf>

Reproducerea totală sau parțială a fragmentelor din această publicație este autorizată doar cu condiția indicării clare și exacte a sursei. Opiniile exprimate în acest raport nu neapărat coincid cu cele ale finanțatorilor.

INTRODUCERE

Republica Moldova este parte la majoritatea tratatelor internaționale de bază privind drepturile omului care stabilesc cele mai înalte standarde pentru protecția demnității umane și realizarea deplină a drepturilor și libertăților fundamentale.

Un instrument internațional adoptat în domeniul protecției drepturilor și libertăților fundamentale îl constituie Convenția Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, numită și Convenția de la Istanbul. Deschisă pentru semnare la 11 mai 2011, la Istanbul (Turcia), Convenția reprezintă primul document obligatoriu juridic la nivel european pentru prevenirea, investigarea și pedepsirea actelor de violență împotriva femeilor și a violenței domestice, protejarea victimelor, urmărirea penală a autorilor unor asemenea infracțiuni și adoptarea unei game largi de măsuri pentru a stopa acest flagel, fiind în același timp cel mai complex instrument de cooperare juridică internațională. Convenția a fost ratificată de Republica Moldova prin legea Nr. 144/2021.¹

Pentru a preveni riscul de letalitate, prin Ordinul comun al Ministerului de Interne, Ministerului Justiției, Procuraturii Generale, Ministerului Sănătății, Ministerului Muncii și Protecției Sociale, Ministerului Educației și Cercetării nr. 89/22/172/56/20/121 din 28.02.2022 a fost instituit mecanismul de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor. Pentru aplicarea mecanismului în cauză a fost constituită **Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor** (în continuare – Comisia).

În contextul activității Comisiei, a fost realizat un raport de analiză a situației. În contextul obligației expuse, Raportul a fost elaborat de către Ministerul Afacerilor Interne, cu sprijinul echipei de experți naționali având la bază datele colectate de către Comisie pe par-

¹ Legea Nr. 144 din 14.10.2021 cu privire la ratificarea Convenției Consiliului Europei privind prevenirea și combaterea violenței împotriva femeilor și a violenței domestice, https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=128240&lang=ro

cursul anului 2022 și propunerile înaintate în procesul de consultări și dezbateri a Membrilor Comisiei care s-a întrunit pe parcursul anului 2022.

Raportul analizează datele statistice privind numărul cazurilor de deces omucideri/femicid urmare a actelor cu caracter violent din partea membrilor de familie sau a partenerilor intimi, elucidează lacune și deficiențe care nu au fost remediate și vine cu recomandări punctuale pentru îmbunătățirea răspunsului național la cazurile de violență, inclusiv propuneri de ajustare a legislației, de promovare a cooperării intersectoriale, îmbunătățire a activităților de prevenire, sporire a accesului la serviciile de suport pentru supraviețuitoarele violenței etc.

Reieșind din necesitatea de a spori conștientizarea faptului că moartea violentă a femeilor și fetelor este o crimă care nu trebuie confundată cu termenul de omucidere, în prezentul raport cazurilor de femicid le este dedicat un capitol distinct.

Constatările raportului vor contribui la dezvoltarea unui concept de îmbunătățire a răspunsului statului la cazurile de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor și la reducerea numărului de cazuri letale, inclusiv la prevenirea cazurilor de femicid.

CADRU DE CERCETARE

Scopul și obiectivele prezentului Raport constă în stabilirea particularităților cazurilor de violență în familie soldate cu deces, inclusiv documentarea și analiza cazurilor de femicid pentru a îmbunătăți mecanismele instituționale de răspuns la cazurile de violență în bază de gen și violență în familie și a reduce numărul de cazuri letale.

Obiective specifice

- Analiza datelor statistice privind numărul cazurilor de deces omucideri/femicid urmare a actelor cu caracter violent din partea membrilor de familie sau a partenerilor intimi;
- Analiza cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale, în scopul furnizării unor informații obiective legate de tendințele din practica judiciară;
- Constatarea și identificarea factorilor de letalitate;
- Identificarea principalelor obstacole în asigurarea protecției eficiente a victimelor în aceste cazuri;
- Formularea recomandărilor pentru perfecționarea mecanismelor instituționale de răspuns la cazurile soldate cu decesul victimelor.

Metodologia de cercetare

Pentru atingerea scopului și a obiectivelor cercetării a fost utilizată o abordare complexă din punct de vedere metodologic. Au fost analizate și structurate informațiile pentru **86 de cazuri** soldate cu deces sau vătămarea gravă a integrității corporale a victimelor, indiferent de sexul și relația dintre victimă și agresor (fiind numite VF). Și separat, informația pentru cazurile soldate cu deces sau vătămarea

gravă a integrității corporale a victimelor doar femei, în care agresor este de sex masculin (fiind numite VFF). Cazurile supuse analizei în cadrul Comisiei au fost identificate în baza formularului de colectare a datelor în cazurile de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor aprobat în baza Anexei nr. 2 la Regulamentul privind organizarea și funcționarea Comisiei de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor prin Ordinul interinstituțional nr. 89/22/172/56/20/121 din 28 februarie 2022.

Necesitatea măsurării femicidului

Conceptul general de femicid se referă la uciderea unei femei sau a unei fete din cauza genului său. Declarația de la Viena a Organizației Națiunilor Unite² privind femicidul a identificat diferite tipuri de femicid, inclusiv uciderea femeilor ca urmare a violenței din partea partenerului intim.

Conform datelor (UNODC, 2020), cazurile de omucidere din sfera privată afectează ambele sexe. Totuși, ponderea femeilor ucise de parteneri intimi sau de alți membri ai familiei este mult mai mare reprezentând aproximativ 6 din 10 persoane³.

Analiza separată a cazurilor de femicid a fost determinată și de faptul că femicidul diferă de alte crime pornind de la câteva criterii: (i) în majoritatea cazurilor, actele de femicid sunt comise de actualii sau foștii parteneri de viață; (ii) actele de femicid sunt precedate de violența continuă în familie, amenințări sau intimidare, violența sexuală; (iii) actele de femicid sunt caracterizate prin raportul inegal de forțe și resurse al victimelor și partenerilor lor. Prezentul Raport a analizat doar cazurile de violență față de femei și fete în limita competenței Comisiei, respectiv termenul de femicid se rezumă doar la femicidul comis de partenerul intim sau de către un membru a familiei.

² Consiliul Economic și Social al Organizației Națiunilor Unite (2012), Declarația de la Viena cu privire la femicid, ONU, New York (https://www.unodc.org/documents/commissions/CCPCJ/CCPCJ_Sessions/CCPCJ_22/_E-CN15-2013-NGO1/E-CN15-2013-NGO1_E.pdf).

³ Oficiul Națiunilor Unite pentru Combaterea Drogurilor și a Criminalității (UNODC). Global Estimates 2020 Gender-related killing of women and girls (Uciderea femeilor și fetelor de partenerul lor intim sau alți membri ai familiei) https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/crime/UN_BriefFem_251121.pdf

CAZURI ANALIZATE 2022

CANTITATIV

86

cazuri de violență în familie analizate soldate cu deces sau vătămări grave, indiferent de sexul și relația dintre victimă și agresor (fiind numite VF)

Cazuri calificate în temeiul:

- art.145 alin. (2) lit. e'), art. 201¹ alin. (3) lit. a), art. 201¹ alin. (3) lit. b), art. 201¹ alin. (4), art.146 și art.156 din Codul penal

24

cazuri de femicid analizate pentru cazurile soldate cu deces sau vătămarea gravă a integrității corporale a victimelor doar femei, în care agresor este de sex masculin (fiind numite VFF)

Cazurile în care agresorul și victima:

- sunt membri de familie în sensul art. 133¹ din Codul penal;
- au locuit împreună la un moment dat;
- au avut o relație asemănătoare relației între parteneri;
- făptuitorul urmărea sau persecuta victima din cauza sau în legătură cu natura intimă a relațiilor între aceștia.

CALITATIV

52

cauze penale analizate în baza sentințelor/deciziilor publicate în baza de date a instanțelor judecătorești din categoria cauzelor examinate de Comisie în anul 2022

Analiza informațiilor relevante:

- circumstanțele comiterii infracțiunilor locale, timpul, metoda și motivul;
- formele de violență aplicate în raport cu victima;
- serviciile de care a beneficiat victima anterior comiterii infracțiunii;
- pedepsele aplicate agresorilor etc.

Au fost analizate 52 de cauze penale în baza sentințelor/deci-
ziilor publicate în baza de date a instanțelor judecătorești din ca-
tegoria cauzelor examinate de Comisie în anul 2022. În baza
examinării sentințelor au fost obținute și consolidate date privind:
circumstanțele comiterii infracțiunilor ce fac obiectul ce cercetare
a Comisiei (locul, timpul, metoda și motivul), formele de violență
aplicate în raport cu victima, serviciile de care a beneficiat victima
anterior comiterii infracțiunii, examinarea cazurilor în instanțele de
judecată, pedepsele aplicate agresorilor etc.

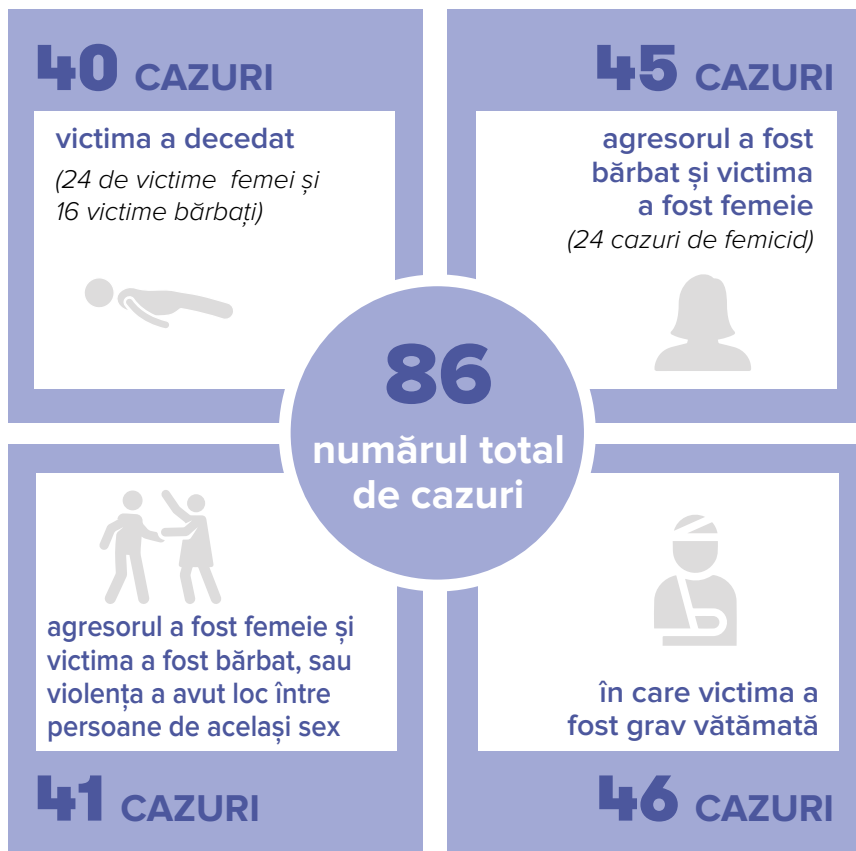
Constatări

**Din cele 86 de cazuri înregistrate 40 s-au soldat cu decesul vic-
timei (24 de victime au fost femei și 16 victime au fost bărbați), iar
46 cu vătămări grave (victime bărbați/femei).** Din cele 86 de cazuri
analizate în 45, abuzatorul era de sex masculin, iar victima de sex
feminin, iar în celelalte 41 de cazuri abuzatorul era fie de sex feminin
și victima de sex masculin, fie violența s-a produs între persoane de
același sex (bărbat-bărbat, femeie-femeie).

**Din cele 45 de cazuri de violență în care abuzatorul era de sex
masculin, iar victima de sex feminin decesul victimei (victima-fe-
meie) s-a constatat în 24 de cazuri (femicid), ceea ce reprezintă
peste jumătate din astfel de cazuri (53%).** Dacă comparăm numărul
de decese al femeilor cu numărul total de cazuri soldate cu deces
sau vătămarea gravă a integrității corporale a victimelor, atunci con-
statăm că **una din patru femei (28%) decedează în astfel de situații.**

DETALII ALE CAZURILOR DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE CARE AU DUS LA DECESUL SAU VĂTĂMAREA GRAVĂ A VICTIMELOR

ANALIZA JURIDICO-PENALĂ A CAZURILOR EXAMINATE DE COMISIE ÎN ANUL 2022

Calificarea infracțiunilor în cazurile analizate de Comisie

Din **86** de cazuri examinate, aproape jumătate din cazurile de VF au fost încadrate în art. 201¹ alin. (3) lit. a) din CP al RM, iar 1/4 din cazuri în art. 201¹ alin. (4) din CP al RM.

Din cele **86** de cazuri analizate **24** de cazuri de violență în familie în care abuzatorul a fost de sex masculin, iar victima de sex feminin s-au soldat cu decesul victimei. Mai mult de jumătate din cazurile de femicid sunt încadrate în art. 201¹ alin. (4) din CP al RM, iar încă 1/4 în art. 145 alin. (2) lit. e) din CP al RM. Din totalul cauzelor analizate de Comisie în 5 cazuri, pe parcursul urmăririi penale, încadrarea juridică inițială a fost recalificată.

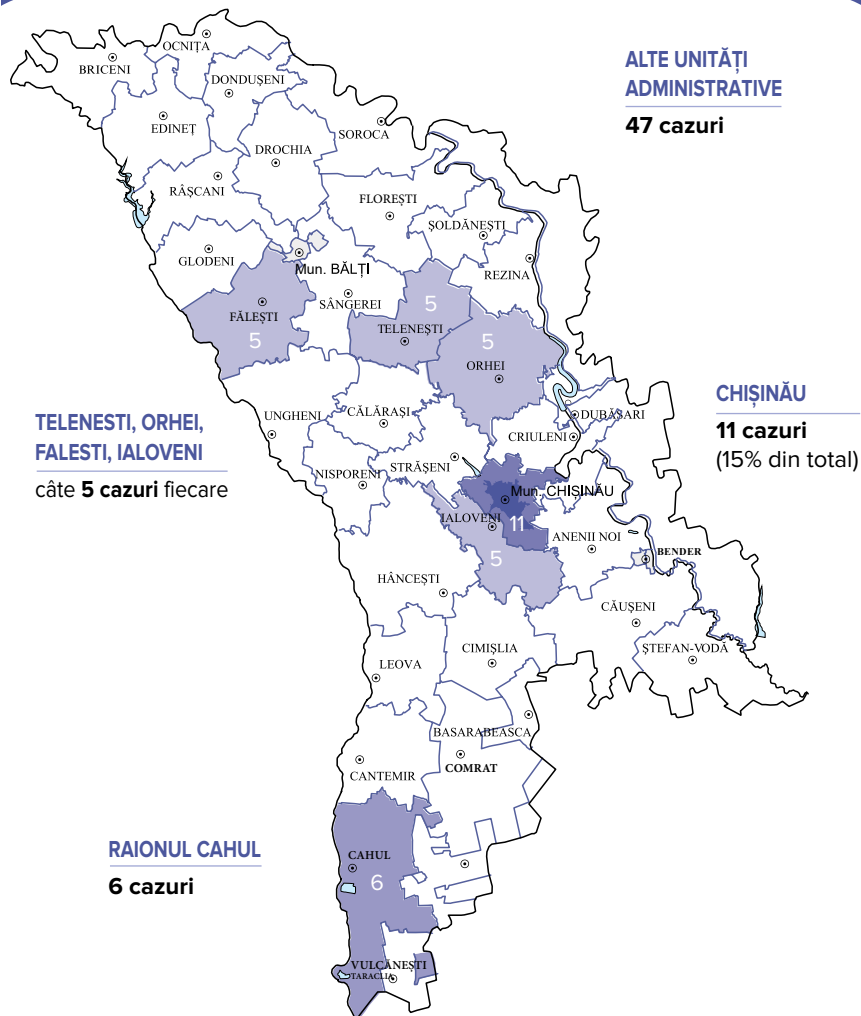
Particularitățile infracțiunilor analizate de Comisie (modul de comitere, urmările)

Cazurile de VF pe unități teritorial-administrative

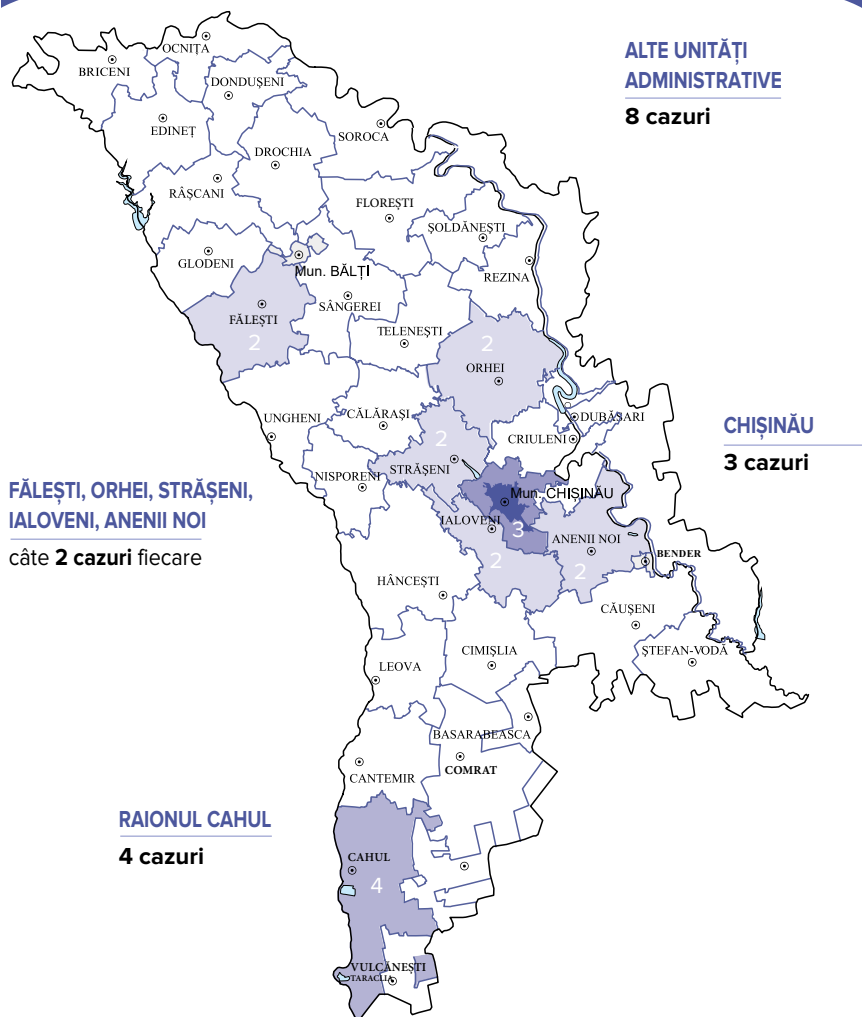
Din cele **86** cazuri analizate în **64** de cazuri infracțiunea s-a produs în mediul rural (**3/4**), iar **22** fapte penale au fost săvârșite în mediul urban (**1/4**). Cele mai multe cazuri au fost înregistrate în Chișinău – 11 cazuri (15% din total), acesta fiind urmat de raioanele Cahul - 6 cazuri (7% din total), Telenești, Orhei, Fălești, Ialoveni - câte 5 cazuri (câte 6% din totalul de cazuri pentru raioanele nominalizate). Trebuie totuși să menționăm că nu în toate unitățile teritorial-administrative pe parcursul anului 2022 s-au atestat cazuri de VF.

Dacă în cazurile generale de VF, majoritatea acestor infracțiuni au fost comise în localități rurale, în cazurile de femicid ponderea localităților urbane crește cele mai multe cazuri de femicid au fost comise în raionul Cahul (4 cazuri), după care urmează mun. Chișinău (3 cazuri), Fălești, Orhei, Strășeni, Ialoveni, Anenii Noi (câte 2 cazuri). (10 cazuri au avut loc în mediu urban și 14 cazuri în mediu rural).

Cazurile de VF pe unități teritorial-administrative

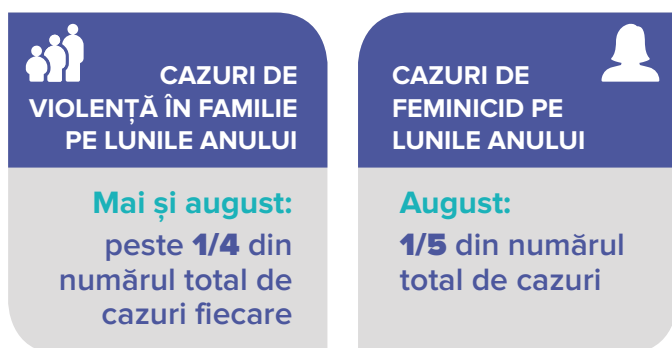
Cazuri de femicid pe unități administrative

Perioada comiterii infracțiunilor

Sub aspectul anotimpului în care s-au produs cele mai multe cazuri de VF, analiza atestă o prevalență a acestora în perioada de primăvară-vară **1/4** din cele 86 cazuri de **VF** au fost comise în lunile **mai și august**. Din cele 24 de cazuri de **femicid 1/5** s-au produs în luna **august**.

INFOGRAFIC NR. 4

Locul comiterii faptei

Locul cel mai frecvent de săvârșire a infracțiunilor de violență în familie, soldate cu deces sau vătămare corporală gravă, în perioada analizată, este domiciliul comun al victimei și agresorului (**2/3 din cazuri de VF au avut loc la domiciliul comun al victimei și agresorului**). În 76 din cazuri victima locuia împreună cu agresorul, iar cele 10 cazuri în care victima nu locuia împreună cu agresorul reprezintă cazurile în care victima și agresorul sunt foști soți, foști concubini, copii sau nepoți adulți, frați/surori adulți.

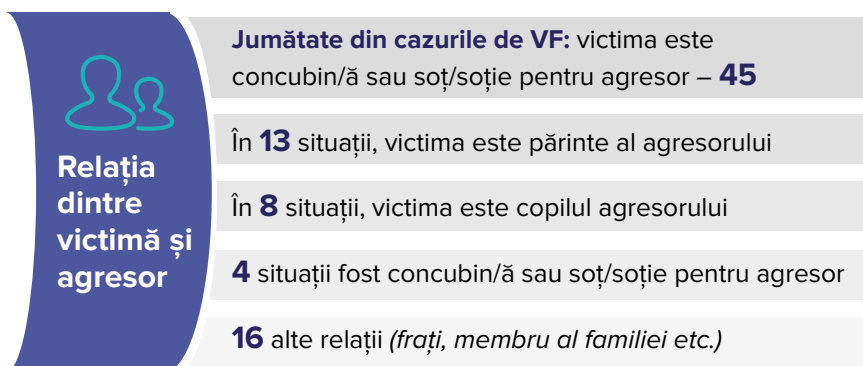
Domiciliul rămâne cel mai periculos loc pentru femeile care continuă să poarte cea mai grea povară a acestui fenomen, devenind victime și chiar pierzându-și viața, ca urmare a inegalității și stereotipurilor de gen. În 2/3 din cazuri infracțiunea a fost comisă la domiciliul comun al victimei și agresorului, 3 cazuri au avut loc la domiciliul victimei, 3 - la domiciliul agresorului, iar alte 3 la locul de muncă al agresorului (stâna de oi), în locuința pe care o închiriau sau în locuința unei rude.

Relația dintre victimă și agresor

În jumătate din cazurile de VF, victima este concubinul/a sau soțul/soția agresorului. În 13 cazuri victima este părinte al agresorului, în alte 8 victima este copilul agresorului, urmând cazurile când victima este fratele/sora, fostul concubin/fosta concubină sau fostul soț/fosta soție, bunicul/bunica ori un alt membru al familiei.

În 2/3 din cazurile de femicid, victima este concubină sau soție pentru agresor, iar în 1/4 din situații victima a fost mama agresorului.

INFOGRAFIC NR. 5

În ceea ce privește durata relației dintre victimă și agresor, pentru cele **49 de cazuri** în care victima cu agresorul sunt soț/soție, concubini, foști soți sau foști concubini, aceasta este în **medie de 15 ani**. Sunt situații în care relațiile durează de câteva luni, dar se atestă și situații când relația dintre ei este de 40, 42 și chiar 58 de ani.

Durata relației dintre victimă și agresor în cazurile de femicid constituie peste 10 ani, în 3 cazuri fiind de peste 30, 40 și 42 de ani

Prezența copiilor-martori/victime în cazurile analizate

Prezența copiilor în familie sporește gradul de vulnerabilitate a femeilor victime ale VF.

În 19 cazuri din 49, victima și agresorul au copii minori la întreținere. Majoritatea victimelor și agresorilor au la întreținere un

copil (8 cazuri), 2 copii (7 cazuri) și respectiv 3 și 4 copii (câte 2 cazuri). **Toți copiii se află în custodia mamei.** Din analiza sentințelor de condamnare rezultă că femeile ce aveau copii au tolerat actele de violență pentru a menține familia, dar și pentru că nu aveau o altă locuință sau nu beneficiau de sprijinul unei persoane de suport care ar fi putut să le găzduiască pentru perioada separării de agresor. Aceste constatări sunt validate și prin studiile anterioare care atestă tendința de creștere a numărului de cazuri când femeile sunt șantajate de agresor că le vor lua copii sau că vor obține să fie de-căzute din drepturi părintești.

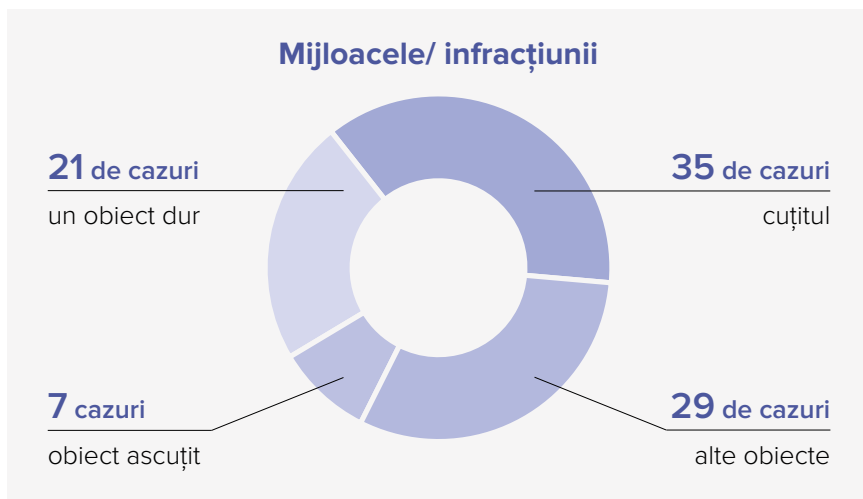
În **12 cazuri** din cele analizate, infracțiunea a fost comisă în prezența copiilor minori, vârsta copiilor fiind de la timpurie (0-3 ani) până la 14 ani. În 8 cazuri din cele 12, copilul însuși a fost victima.

Analiza datelor atestă **pasivitatea reprezentanților autorității tutelare în cazurile în care copiii se află în situații de risc determinat de VF.** Astfel, deși autoritățile au apreciat în 11 cazuri situația copiilor ca fiind de risc, doar în 4 a fost instituită o formă de protecție, în 5 cazuri nu s-a întreprins nimic, iar în 2 cazuri nu se cunoaște evoluția situației.

Mijloacele și metodele infracțiunii

Metodele și mijloacele aplicate de agresori sunt diverse, însa predomină situațiile de lovire/maltratare și cele de utilizare a obiectelor ascuțite: cuțit, topor etc. În calitate de obiect al infracțiunii cel mai des a fost folosit cuțitul (35 cazuri) sau un obiect dur (21 cazuri). Este de remarcat că în procesul de colectare a datelor au fost indicate și „alte obiecte” de obicei, fiind vorba despre pumni, lovituri cu piciorul, funie etc.

În cazurile de femicid, cel mai frecvent sunt folosite obiectele contondente (9 cazuri).

În rezultatul infracțiunii de VF la aproape jumătate dintre victime le-au fost cauzate leziuni sub formă de plagă penetrantă (40 de victime), 24 de victime alegându-se cu fracturi, iar 16 cu echimoze sau alte leziuni (23).

În cazul femicidului, cel mai des victimelor le-au fost provocate leziuni sub formă de fracturi sau echimoze (câte 10 cazuri), plagă penetrantă (4 cazuri) sau alte leziuni (7 cazuri). În un caz de femicid agresorul a aplicat 73 de lovituri cu pumnii și mâinile pe toată suprafața corpului în timp ce femeia era în imposibilitate de a se apăra iar din cauza loviturilor femeia a decedat.

Profilul victimelor

Violența în familie nu ține de vârstă, etnie, statut social, în plus fenomenul se poate atesta la diferite etape ale relației. **8 din 86 de victime ale VF sunt copii (9% din total), inclusiv una din cele 24 de victime a femicidului este copil.** Din cele 78 victime cu vârsta de peste 18 ani, 37 au studii medii, 25 au studii gimnaziale. Tendința dată este atestată și în cazurile de femicid.

Sărăcia și dependența financiară a victimei față de agresor constituie un factor de risc sporit în cazurile de femicid. Doar fiecare a 10 victimă este încadrată în câmpul muncii (2 din 23 de victime adulte).

Astfel, în cazurile de femicid , **din cele 23 victime cu vârsta de peste 18 ani, aproape jumătate au studii medii, iar 8 au studii gimnaziale** . Marea parte a victimelor își câștigă existența din munca de zilier/zilieră sau sunt șomeri/șomere.

Victima a fost supusă anterior actelor de violență în familie

Din cele 14 de cazuri în care se cunoaște că victima a fost supusă anterior actelor de violență, 4 nu au fost raportate, iar în celelalte 10 situația a fost raportată la mai mulți actori. Cel mai des, cazurile de violență în familie au fost raportate organelor de poliție. Cel mai frecvent, victimele au raportat câte o singură dată situația de violență în familie. **Există, totuși, o situație când cazurile anterioare de violență în familie au fost raportate de 6 ori și alte 2 situații când acestea au fost raportate de câte 3 ori.**

Profilul agresorilor

Vârsta agresorilor se înscrie în intervalul, 21 și 74 ani, cel mai tânăr agresor este născut în anul 2001, iar cel mai în vârstă este din anul 1948. În cazurile de femicid cel mai tânăr agresor este născut în anul 1997, iar cel mai în vârstă este din 1948. Marea parte a agresorilor sunt mai tineri ca victimele.

Majoritatea agresorilor au studii medii sau gimnaziale, însă se atestă și agresori fără studii sau doar cu studii primare .

Cea mai mare parte a agresorilor își câștigă existența din munca de zilieri/zilieră sau sunt șomeri/ șomere. Cât privește reședința agresorului, rezultatele cercetării arată că **75 dintre agresori au domiciliul în aceeași localitate în care s-a produs fapta de VF**, iar 11 locuiesc în altă localitate.

În cazurile de femicid, 21 dintre agresori au domiciliul în aceeași localitate în care s-a produs fapta de VF, iar 3 locuiesc în altă localitate.

Îngrijorător este faptul că **30 de agresori au antecedente penale** (comparativ cu 8 victime cu antecedente penale). **Acești 30 agresori cu antecedente penale sunt responsabili pentru 17 din cazurile de deces ale victimelor din totalul de 40 de decese.** Dintre cei 78 de agresori, 8 au fost anterior subiect al probațiunii.

În cazurile de femicid mai mult de 1/3 dintre agresori au antecedente penale, iar 1/6 au fost subiect al probațiunii. Aceste date ne demonstrează pe de o parte că pedepsele aplicate agresorilor familiari nu-i descurajează să comită acte de violență în familie și, în multe cazuri, aceștia recidivează, săvârșind fapte care se soldează cu decese. Pe de altă parte datele studiului au arătat că, reieșind din nevoile criminogene și riscurile identificate, este necesar de implicat agresorii în programe specializate atât pe întreg parcursul executării pedepsei penale, cât și după eliberare din detenție, pentru a reduce infracțiunile și comportamentele respective.

Dependența de alcool este viciul de care suferă mai mult de jumătate dintre agresori, 60 sunt dependenți de alcool, 3 suferă de dependenți de droguri. Rata agresorilor care suferă de alcoolism este mare și în cazurile de femicid, iar inaccesibilitatea serviciilor de dezalcoolizare pentru agresorii dependenți de alcool **prezintă un risc sporit de femicid.**

Deși mai bine de 2/3 dintre agresori, conform datelor înregistrate în formular, sufereau de careva vicii, aceștia nu s-au aflat la evidența medicilor specialiști. Din cei 63 de agresori cu vicii doar unul a beneficiat de consiliere, tratament sau alt tip de asistență pentru abuzul de substanțe

Autoritățile implicate în examinarea cazurilor

Datele unor studii anterioare atestă că cazurile de VF și cele de femicid nu sunt ceva izolat. Situațiile de VF și cele de femicid analizate atestă că astfel de cazuri nu se produc ca rezultat al unui incident izolat și nici a unui singur factor de risc. De obicei, există mai multe indicii care semnalează riscul, dar acestea sunt ignorate de victime, rude și prietenii apropiați victimei, membrii comunității.⁴

⁴ CDF (2021) *Studiu național de analiză a cazurilor de femicid*, Țurcan-Donțu A., Cheianu Andrei D., p.29.

Unul din factorii de risc asociați femicidul în Republica Moldova este **prezența violenței fizice, de lungă durată, asociată cu alte forme de violență, inclusiv cu amenințări de omor**. Victimele violenței nu apelează după ajutor la organele de ordine publică, cele de drept sau de protecție socială încercând să ascundă violența.

Victimelor le este rușine să ceară ajutor, mai ales dacă au trăit împreună în agresorul o perioadă lungă de timp și violența a fost percepută ca o normalitate. Uneori, femeile ascund și anumite vicii ale soțului, mai mult, încep și chiar ele să facă abuz de alcool. Ele nu înțeleg și nici nu-și pot imagina că aceste acțiuni, în circumstanțe agravante, le pun propria viață în pericol.

Datele colectate de Comisie atestă că **14 din 24 de victime ale femicidului au fost supuse anterior actelor de violență în familie**, cel mai des, cazurile de violență în familie au fost raportate organelor de poliție **doar într-un singur caz echipa multidisciplinară din comunitate cunoștea despre acest caz**.

Cel mai frecvent, victimele au raportat câte o singură dată situația de violență în familie. **Există, totuși, o situație când cazurile anterioare de violență în familie au fost raportate de 6 ori și alte 2 situații când acestea au fost raportate de câte 3 ori**.

Din totalul celor 10 cazuri în care se cunoaște că victima a fost supusă anterior actelor de violență și care au fost raportate autorităților, în 5 cazuri au fost aplicate măsuri de protecție.

În cazurile analizate, **la momentul comiterii infracțiunii de femicid, doar în privința a 2 victime erau aplicate măsuri de protecție**. În ambele cazuri măsura instituită era ordinul de restricție de urgență (ORU) prevăzută pentru o perioadă de la 5 la 10 zile. **În ambele cazuri agresorul a încălcat restricțiile stabilite prin ORU și a comis infracțiunea care s-a soldat cu decesul victimei**.

Lipsa de intervenție și de protecție a victimei poate determina situația când aceasta este acuzată de omor. Un astfel de caz a fost

examinat de Comisie și arată că lacunele în acordarea protecției victimei, dar și pedepsele prea blânde aplicate agresorului au generat situația când femeia care a fost victima violenței în familie a omorât într-un final agresorul.

Măsurile preventive și pedepsele aplicate

În 1/3 din cazuri agresorul a fost reținut, în alte aproape 1/3 din cazuri **acesta a fost plasat în arest preventiv/arest la domiciliu**, în 16 cazuri s-au aplicat interdicția de părăsire a localității sau alte măsuri, iar în 19 cazuri nu s-au aplicat nici un fel de măsuri de constrângere. Și în cazurile de femicid marea majoritate a agresorilor au fost plasați în arest preventiv la etapa urmăririi penale și judecării cauzei, însă în 1/6 din cazuri față de agresor nu s-au aplicat niciun fel de măsuri de constrângere (în 2 cazuri din motiv că agresorul s-a sinucis după comiterea faptei). Printre motivele neaplicării măsurilor de constrângere au fost indicate: (i) prezența copiilor minori, (ii) decesul agresorului, (iii) s-a constatat un risc prea scăzut pentru a aplica măsuri de constrângere, (iiii) agresorul a fost internat la spital etc.

PRACTICA JUDICIARĂ ÎN CAZURILE JURIDICO-PENALE EXAMINATE DE COMISIE ÎN ANUL 2022

Analiza sentințelor atestă că atunci când se investighează faptele de femicid, organul de urmărire penală nu acordă o atenție sporită investigării istoricului violenței de gen și a violenței în familie suportate de victimă, or femicidul este, adesea, punctul culminant al violenței sistematice și ciclice pe care femeile o experimentează înainte de fi omorâte. Este de asemenea de remarcat că în nici unul din cazurile de femicid examinate organul de urmărire penală și instanțele de judecată nu au identificat și motivul de gen. Aceasta atestă o lacună în cunoașterea specificului cazurilor de femicid.

În calitate de motiv pentru comiterea infracțiunii cel mai frecvent sunt **conflictele verbale și gelozia, urmate de** consumul de alcool sau droguri, nivelul insuficient de trai și de cultură în țară, neacceptarea faptului că o altă persoană are dreptul la viață personală sau dreptul la greșeli, obișnuința de a recurge la forță pentru a atinge un scop, percepția potrivit căreia problemele din familie și actele de violență din familie sunt un secret de familie, lipsa protecției sociale și/sau legale pentru victime, statutul de victimă care generează o stimă de sine extrem de scăzută etc.

Deși majoritatea motivelor enunțate mai sus au la bază prejudecățile de gen, **nici în unul din cele 27 cazuri de femicid analizate, instanțele de judecată nu au adresat întrebări pentru a identifica dacă infracțiunea săvârșită este una bazată pe prejudecățile de gen.** Atunci când sunt investigate și examinate cauzele de femicid, la fel ca și în cazul altor infracțiuni motivate de ură, este de o importanță deosebită identificarea motivului. Uciderea unei femei din cauza apartenenței sale de gen poate sugera un motiv de gen. Agresorul poate percepe o femeie ca pe cineva aparținând bărbatului și pe care vrea să se răzbune. În astfel de circumstanțe, în cadrul urmăririi penale și judecării cauzei este obligatoriu să se dovedească

sau să se excludă existența motivului de gen, iar aceste aspecte pot fi clarificate prin adresarea întrebărilor de elucidare. **Eșecul de a pune întrebări clarificatoare ar trebui, prin urmare, să fie considerat o lacună semnificativă în examinarea cauzelor de femicid care a împiedicat stabilirea motivului de gen pentru comiterea acestor infracțiuni.**

În **19 cazuri** infractorii au fost condamnați la pedeapsă cu închisoarea pe un termen de la 6 la 15 ani, în **6 cazuri pedeapsa cu închisoarea la care a fost condamnat agresorul a fost suspendată condiționat, cu stabilirea perioadei de probațiune pe un termen de la 2 la 5 ani**, iar într-un caz în privința inculpatului au fost aplicate măsuri de constrângere cu caracter medical. **Suspendarea condiționată a fost aplicată în 6 din cele 8 cazuri analizate în care fapta a fost calificată în baza art. 201' alin. (3) lit. a) din Codul penal.**

Îngrijorător este faptul că în nici un caz în care agresorului i-a fost stabilită o pedeapsă cu suspendarea condiționată a executării nu a fost impusă și obligația de a participa la un program special de tratament sau consiliere, în vederea reducerii comportamentului violent, și/sau de a urma un tratament în caz de alcoolism ori abuz de droguri. Corespunzător, **se recomandă Procuraturii Generală să încurajeze practica judiciară de solicitare de către acuzatorii de stat, în cazul suspendării condiționate a executării pedepsei pentru VF, a obligării agresorului să participe la un program specializat de tratament sau consiliere cu scopul de a-i reduce comportamentul violent sau de a urma un tratament în caz de alcoolism sau abuz de droguri.**

Victimele VF și succesorii părții vătămate rareori se folosesc de dreptul de a înainta acțiune civilă în cadrul procesului penal. Necunoașterea și neînțelegerea suficientă a procedurii de înaintare a acțiuni civile, lipsa cunoștințelor juridice în întocmirea cererii, dar și situația că în foarte puține cazuri victima este reprezentantă de un avocat care să o consulte, să adune probe pentru justificarea cuantumului prejudiciului solicitat, să întocmească cererea și să o susțină în judecată constituie impedimente în obținerea despăgubirilor civile. Astfel, **în nici un caz din dosarele penale examinate, succesorul părții vătămate nu au fost reprezentat de un avocat** ce acordă asistență juridică garantată de stat sau de un avocat privat

și nu a înaintat acțiune civilă. Corespunzător, pentru a asigura aplicarea eficientă, în raport cu victimele VF și succesorii părții vătămate, a legislației ce garantează dreptul la acordarea de către stat a compensației financiare pentru prejudiciile cauzate prin infracțiuni, **este necesar de întreprins măsuri de informare a victimilor VF și succesorii părții vătămate despre procedura de obținere a unui avocat ce acordă asistență juridică garantată de stat.**

PROVOCĂRI ÎN PROCESUL DE INTERVENȚIE A AUTORITĂȚILOR ÎN CAZURILE DE VIOLENȚĂ ÎN FAMILIE SOLDATE CU DECES SAU CU VĂTĂMARE GRAVĂ A INTEGRITĂȚII CORPORALE ÎN ANUL 2022

Factorii de risc

Analiza cazurilor de către Comisie atestă aceiași **factori de risc asociați cu VF și femicidul în Republica Moldova**, stabiliți și în studiul din 2020⁵:

- Tăinuirea violenței, nedorința de a spune și/sau a raporta violența în familie, inclusiv ascunderea acestui fapt de rudele apropiate;
- Persistența violenței în timp, inclusiv prezența mai multor forme de violență (violența fizică, violența psihologică, violența economică);
- Aplicarea față de agresori a pedepselor prea blânde care nu-i descurajează să comită acte de violență;
- Viciile (consumul de alcool) de care suferă atât agresorul, cât și victima;
- Prezența problemelor de sănătate mintală;
- Dependența financiară a victimei de agresor (vârsta înaintată, șomaj/lipsa unui loc de muncă) etc.

Probleme identificate urmare a analizei cazurilor de către Comisie

În rezultatul analizei au fost identificate următoarele deficiențe sistemice care au favorizat comiterea faptei soldate fie cu decesul victimei, fie cu vătămarea gravă a integrității corporale și a sănătății acesteia:

- În perioada de examinare a cazurilor anterioare, atât la etapa de urmărire penală, cât și la etapa de judecare, față de victima violenței în familie nu erau aplicate măsuri de protecție;

⁵ Ibid p. 29

- în perioada de examinare a cazurilor anterioare, atât la etapa de urmărire penală, cât și la etapa de judecare, victima nu a fost referită la programe de reabilitare, servicii specializate, implicit asistență psihologică corespunzătoare, astfel, neconștientizând pericolul la care se supune;
- tergiversarea examinării cazurilor anterioare de violență în familie, drept urmare agresorul simte lipsa de reacție din partea statului și își permite să continue acțiunile infracționale, ceea ce determină degenerarea situației;
- intervenția ineficientă a echipei multidisciplinare (EMD), în deosebi în cazul familiilor unde sunt copii și/sau persoane în etate ținute la pat;
- implicarea insuficientă a asistenței sociale, medicilor de familie pentru a identifica cazurile de violență în familie la etapa inițială/incipientă;
- lipsa activităților de verificare, control și intervenție în familiile în care sunt copii, persoane în etate ținute la pat;
- lipsa schimbului de date între serviciile de asistență socială în cazurile persoanelor în etate care se află în altă localitate decât cea unde-și au domiciliul;
- lipsa unui control mai riguros în raport cu persoanele care se află la evidența narcologului și/sau psihiatrului;
- lipsa unui mecanism de control și identificare timpurie a stărilor depresive și altor stări cu conotație psihiatrico-psihologică;
- lipsa serviciilor specializate de sprijin accesibile din punct de vedere teritorial pentru victime;
- lipsa tipurilor de servicii specializate pentru victimele cu multiple vulnerabilități care să corespundă necesităților acestora;
- complexitatea procedurii de tratament a persoanelor consumatoare de alcool, precum și lipsa unor mecanisme eficiente și simplificate de intervenție în cazurile cu implicarea persoanelor dependente de alcool, droguri sau care se află la evidența narcologului/psihiatrului (la moment procedura este una complicată și, în consecință, ineficientă);

- neraportarea cazurilor de violență în familie către structurile teritoriale de asistență socială, drept urmare neimplicarea specialiștilor din domeniul protecției sociale în soluționarea necesităților victimei;
- lipsa programelor destinate persoanelor condamnate pentru violență în familie, a celor de diminuare a riscului de recidivă, de reintegrare a condamnatului în societate⁶.

De asemenea, au fost atestate următoarele circumstanțe care au contribuit la creșterea riscului de degenerare a situației și provocarea decesului sau vătămarilor grave pentru victimă:

- persistența diferitor forme de violență, inclusiv violența fizică, sexuală și psihologică continuă în familie;
- neraportarea de către victimă a actelor primare de violență în familie, din diverse motive, atât din cauza stereotipurilor și prejudecăților persistente despre rolul femeii și bărbatului, culturii patriarhale prezente în comunitate, cât și din lipsa de încredere a victimei în sistemul de drept și în justiție;
- dependența de alcool sau de droguri⁷, conflictele apărute în contextul consumului abuziv de alcool și lipsa de control asupra comportamentului/acțiunilor/deciziilor din cauza abuzului de alcool;
- starea de vulnerabilitate a victimei din cauza consumului abuziv de alcool, vârstei și stării precare de sănătate.

Analiza cazurilor denotă existența unor probleme sistemice și practici defectuoase, cum ar fi:

- practica neuniformă de calificare a faptelor comise în circumstanțe similare, în special delimitarea între art.145 alin. (2) lit.e¹ și art. 201¹

⁶ Majoritatea agresorilor familiari după eliberarea din detenție sunt expuși riscului de a recidiva prin simplul motiv că revin la locul de trai unde locuiește și victima, nu au o ocupație stabilă, au un mod de viață dezorganizat.

⁷ Ținem să remarcăm că consumul de alcool reprezintă unul din cei mai importanți factori de risc, or abuzul de băuturi spirtoase generează un comportament violent, astfel se observă că până la infracțiunea soldată cu vătămări corporale grave/decesul victimei, în familiile respective se înregistrează mai multe acte de violență în contextul consumului de alcool.

alin. (4) din Codul penal. Mai mult, a fost identificat în caz când agresorul și-a omorât concubina după care s-a sinucis, fiind emise 2 ordonanțe de refuz de pornire a urmăririi penale și clasare a procesului penal, una pe motiv că fapta nu întrunește elementele infracțiunii și cealaltă din motivul că a intervenit decesul făptuitorului;

- neaplicarea instituției legitimei apărări în contextul violenței continue la care este supusă victima violenței în familie, astfel că la un nou atac din partea agresorului aceasta îi provoacă fie vătămări grave a integrității corporale sau a sănătății, fie chiar decesul;
- lipsa practicii de constatare a stării de afect fiziologic;
- tergiversarea efectuării expertizelor psihiatrice și psihiatrico-psihologice din cauza numărului insuficient de experți în domeniu;
- tergiversarea efectuării expertizelor medico-legale din cauza lipsei experților medico-legali;
- dificultăți ce țin de efectuarea evaluării psihologice și expertizei psihologice din cauza numărului insuficient de experți în domeniu și lipsei reprezentării pe tot teritoriul țării.

RECOMANDĂRI

Pornind de la constatările Raportului și obstacolele identificate în răspunsul la cazurile de violență de către Membrii Comisiei în cadrul ședințelor din 2022 și în cadrul ședinței de validare a Raportului din 29 martie 2023 se recomandă:

Procuraturii Generale

1. Efectuarea unui studiu/unei cercetări a cazurilor în care a fost invocată legitima apărare și săvârșirea infracțiunii în stare de afect din partea victimelor VF care au comis acte de violență; studiul/cercetarea va include o perioadă de mai mulți ani și va avea drept scop identificarea faptului dacă aplicarea extrem de redusă a instituției de legitimă apărare este determinată de deficiențele cadrului normativ sau de carențe de aplicare practică.
2. Elaborarea circularei prin care organului de urmărire penală să-i fie recomandat să identifice motivul de gen atunci când investighează fapte de VF, precum și acorde o atenție deosebită investigării istoricului violenței de gen și a violenței în familie suportate de victimă.
3. Încurajarea practicii judiciare de solicitare de către acuzatorii de stat, în cazul suspendării condiționate a executării pedepsei pentru VF, a obligării agresorului să participe la un program specializat de tratament sau consiliere cu scopul de a-i reduce comportamentul violent sau de a urma un tratament în caz de alcoolism sau abuz de droguri.
4. Asigurarea continuității în analiza sistematică a practicii judiciare la capitolul uniformizarea practicii de calificare a faptei sub aspectul delimitării clare a acțiunilor care se referă la art. 201¹ alin. (4) de cele care se referă la art.145 alin (2) lit. e¹) din Codul penal.

5. Revizuirea și monitorizarea procedurii de verificare periodică de către procurori a Registrului de evidență a altor informații cu privire la infracțiuni și incidente (R-2) din cadrul fiecărui Inspectorat de Poliție, astfel încât acest control să asigure examinarea promptă, completă și obiectivă a materialelor înregistrate în R-2 cu referire la violența în familie.

Ministerului Afacerilor Interne

1. Completarea mecanismului de evaluare continuă a riscurilor pentru viața și sănătatea victimei (riscuri de letalitate) de către toți specialiștii implicați în examinarea cazului cu asigurarea aplicării măsurilor de protecție (ORU și OP) pentru a răspunde mai bine riscurilor în dinamică.
2. Ajustarea Ordinului nr. 360 al IGP prin includerea obligației angajaților poliției de a înainta demers în instanța de judecată pentru a solicita aplicarea ordonanței de protecție pentru victimă și copiii săi sau alte persoane dependente de ea în cazul constatării riscului de letalitate (similar cazului când victima se află în stare de imposibilitate de a o solicita).
3. Dezvoltarea procedurilor interne pentru a asigura că în cazul constatării faptului de aflare în situație de risc a copilului este evaluat riscul și pentru toate persoanele adulte.
4. Dezvoltarea procedurilor interne pentru a asigura referirea către serviciile sociale și/sau obligarea convocării echipei multidisciplinare locale după înregistrarea primului incident pentru o evaluare complexă a cazului și, dacă este identificată problema abuzului de alcool în familia respectivă, să înainteze organelor abilitate o solicitare prin care persoanele cu probleme de consum să fie obligate să urmeze un program de reabilitare (ca alternativă la detenție).
5. Dezvoltarea și aprobarea procedurilor operaționale care să asigure instrumentarea eficientă și promptă a tuturor cazurilor de violență în familie în cadrul procesului penal și contravențional, inclusiv să răspundă nevoilor victimelor cu vulnerabilități multiple (femei în etate, care fac parte din grupuri minoritare etnice sau religioase, persoane cu dizabilități, persoane cu rețineră în

dezvoltare, persoane cu deficiențe senzoriale de auz de văz, locomotorii, cu probleme de sănătate mintală etc.).

6. Revizuirea și monitorizarea procedurii de verificare periodică de către conducătorii inspectoratelor de poliție și altor subdiviziuni împuternicite cu atribuții de control a Registrelor de evidență a informațiilor cu privire la infracțiuni și incidente (R-1 și R-2) din cadrul fiecărui inspectorat de poliție, astfel încât acest control să asigure examinarea promptă, completă și obiectivă a materialelor înregistrate cu referire la cazurile de violență în familie.
7. Monitorizarea respectării Instrucțiunilor privind evidența unică a infracțiunilor, a cauzelor penale și a persoanelor care au săvârșit infracțiuni aprobate prin Ordinul comun al Procurorului General, Ministrului afacerilor interne, Directorului general al Serviciului Vamal, Directorului Centrului Național Anticorupție nr.121/254/286-O/95 din 18.07.2008 privind uniformizarea practicii de înregistrare a faptelor penale de violență în familie doar după ce au fost confirmate în procesul de examinare a materialelor înregistrate în Registrul nr. 2.
8. Realizarea în unele inspectorate de poliție a verificărilor inopinate și selective privind respectarea disciplinei de înregistrare a sesizărilor și informațiilor cu privire la infracțiuni și incidente (Registrele nr. 1 și nr. 2) ce vizează cazurile de violență în familie.
9. Elaborarea dispozițiilor, cîrculelor și recomandărilor cu scopul de a întreprinde acțiunile ce se impun pentru documentarea promptă a cazurilor de violență în familie și instruirea angajaților în funcție de problematica identificată, inclusiv și din perspectiva constatărilor în procesul de analiză și monitorizare din partea Comisiei.

Ministerul Muncii și Protecției Sociale

1. Asigurarea aplicării mecanismului intersectorial de intervenție în cazurile de VF aprobat prin Ordinul Comun nr. 48/298/610/162/5 din 22.06.2022 cu scopul de a asigura aplicarea măsurilor de protecție pentru VF, inclusiv referirea către oficiul teritorial al CNAJGS.

2. Modificarea și completarea Hotărârii Guvernului nr. 314 din 23.05.2012 pentru aprobarea Regulamentului-cadru privind organizarea și funcționarea Serviciului social „Asistență personală” și a Standardelor minime de calitate, precum și a cadrului normativ ce reglementează totalitatea serviciilor de îngrijire în mediul familial, atât pentru adulți, cât și pentru copii, prin includerea instrumentelor de evaluare a riscului de comitere a actelor de violență în procesul de numire a asistentului personal.
3. Consolidarea cunoștințelor și competențelor asistenților sociali și reprezentanților autorităților tutelare cu privire la oferirea unui răspuns prompt în cazurile de risc sporit (letalitate/ femicid).

Ministerul Sănătății

1. Asigurarea punerii în aplicare a Ordinului Ministerului Sănătății, Muncii și Protecției Sociale „Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind intervenția instituțiilor medico-sanitare în cazurile de violență în familie” nr. 1167 din 15 octombrie 2019 pentru a asigura referirea cazurilor de VF de către angajații din sistemul medical atunci când se constată un risc sporit.
2. Efectuarea studiului de fezabilitate a funcționalității mecanismului de aplicare a tratamentului obligatoriu a dependenței de alcool și/sau de droguri al subiecților violenței în familie.
3. Inițierea procedurii de modificare a Legii nr. 713/2001 privind controlul și prevenirea consumului abuziv de alcool, consumului ilicit de droguri și de alte substanțe psihotrope (articolele 13, 14, 15, 16) și a altor acte normative pentru a simplifica mecanismul tratamentului obligatoriu a dependenței de alcool și/sau droguri a subiecților violenței.
4. Revizuirea cadrului normativ în contextul asigurării accesului victimelor violenței la asistență medicală, ținând cont de gravitatea vătămarilor corporale suferite, traumele și consecințele experienței trăite.
5. Consolidarea cunoștințelor și competențelor medicilor de familie cu privire la oferirea unui răspuns prompt în cazurile de risc înalt (letalitate/femicid), precum și identificarea oportunităților de instruire a angajaților din sistemul medical care sunt în contact cu victimele pe linia de intervenție în cazurile de violență în familie.

Ministerul Justiției

1. Analizarea posibilității de modificare a Codului de procedură penală și a Legii nr. 8/2008 cu privire la probațiune pentru a institui obligația solicitării referatului prezentențial în cazurile de VF.
2. Revizuirea cadrului normativ cu scopul de a înăspri pedepsele pentru acte de violență în familie, îmbunătăți mecanismul de sancționare pentru a descuraja agresorii să comită acte de violență, precum și a examina cazurile de violență în familie în regim prioritar.
3. Revizuirea cadrului normativ cu scopul de a reduce termenul de examinare a recursurilor în cazurile emiterii ordonanțelor de protecție, deoarece, ținând cont că ele se examinează cu întârziere, nu mai sunt eficiente pentru că practic expiră termenul lor de acțiune.
4. Revizuirea art. 90 alin. (6) din Codul penal cu scopul de a extinde spectrul de obligații în privința persoanelor în cazurile liberării de pedeapsă penală ce vizează obligarea *de a nu consuma alcool, droguri sau alte substanțe stupefiante și psihotrope, pentru o perioadă determinată, cu obligativitatea supunerii unor măsuri de control, în special, dezintoxicare sau tratament.*
5. Revizuirea art. 90 alin. (6) din Codul penal, prin substituirea sintagmei „*îl poate obliga pe condamnat*” cu sintagma „*îl va obliga*”, pentru a asigura obligativitatea aplicării măsurilor pentru reintegrarea efectivă a subiecților probațiunii în societate.
6. Includerea în Codul de executare a categoriei agresorilor familiari în privința cărora au fost emise ordonanțe de protecție în condițiile art. 278⁷ din Codul de procedură civilă.
7. Operarea modificărilor la pct. 3 din Regulamentul privind monitorizarea electronică a persoanelor, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 1322/2016, pentru a-l completa și a stabili monitorizarea electronică în baza ordonanței procurorului prin care se aplică persoanelor o măsură preventivă cu anumite obligații sau restricții.

Consiliul Național pentru Asistență Juridică Garantată de Stat

1. Constituirea unei liste de avocați specializați în asistența victimelor VF, inclusiv a celor cu risc înalt de letalitate, și asigurarea instruirilor avocaților pentru a oferi victimelor o asistență de calitate.

Inspectoratul Național de Probațiune

1. Implementarea programelor de recuperare care țin seama de consumul/dependența de alcool, droguri și alte substanțe stupefiante și psihotrope, pentru persoanele aflate la evidență ca subiecți ai probațiunii și/sau eliberate din detenție la încheierea termenului.
2. Implementarea programelor care să asigure pregătirea/calificarea profesională pentru agresori (de ex., cursuri de instruire, recalificare etc.) prin inițierea și dezvoltarea unui program comun care ar facilita identificarea unui post de muncă solicitat pe piață, precum și a acorda suportul la angajare (asistență juridică etc.).

Administrația Națională a Penitenciarelor

1. Dezvoltarea ofertei pentru cadrul de programe corecționale destinate persoanelor condamnate pentru violență în familie, precum și desfășurarea acțiunilor orientate spre dezvoltarea abilităților personalului din sistemul penitenciar ca acesta să fie capabil să realizeze intervențiile specifice necesităților persoanelor private de libertate (victimă și agresor).

Curtea Supremă de Justiție

1. Generalizarea practicii judiciare în cauzele penale ce fac obiectul Comisiei care să fie reflectată într-o hotărâre a Plenului Curții Supreme de Justiție.

Institutul Național de Justiție

1. Instituirea unui nou curs (la formare inițială și continuă) cu referire la investigarea și judecarea cazurilor de femicid. Cursul de formare continuă cu referire la femicid va fi realizat cu participarea procurorilor, judecătorilor și ofițerilor de urmărire penală.

Comisia de monitorizare și analiză a cazurilor de violență în familie soldate cu deces sau cu vătămare gravă a integrității corporale a victimelor

1. Consolidarea metodologiei de analiză a cauzelor penale de violență în familie soldate cu deces sau vătămare gravă a integrității corporale a victimelor.
2. Dezvoltarea/ajustarea și instrumentelor de colectare a datelor aplicate de Comisie la Clasificatorul Internațional al Crimelor în Scopuri Statistice (ICCS) care a fost aprobat ca un standard de colectare a datelor statistice la nivel internațional.
3. Măsurarea femicidului comis de partenerii intimi sau de membrii familiei în 2023 conform ICCS.

